

Д. В. Верба,

к.е.н., доцент кафедри політекономії
обліково-економічних факультетів,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

НАКОПИЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Важливою складовою соціально-економічного розвитку провідних країн світової спільноти протягом всього XX ст. стало розширення масштабів участі держави в фінансуванні суспільного відтворення. Численні емпіричні дослідження підтверджують, що навіть у країнах з високо розвинутими ринковими інститутами економічної координації яскраво виражена довгострокова тенденція зростання і частки державних витрат на створення суспільних благ, і розширення масштабів ресурсного забезпечення виробництва «благ приватного споживання, що пропонуються державою», і частки державних інвестицій в масштабні інфраструктурні проекти, і особливо в періоди несприятливої макроекономічної кон'юнктури — державних витрат на підтримку соціально вразливих верств населення і попередження їх маргіналізації (див., наприклад [1—3]).

При цьому, навіть суспільства із сильною інституціональною структурою, досягнення яких щодо фінансової дисципліни й прозорості процесів освоєння бюджетних коштів сприймаються світовою спільнотою як взірцеві, стикнулись з чисельними проблемами щодо впливу державних витрат на ефективність й макроекономічну стабільність національних економічних систем. Показовим може бути вислів А. Гальчинського щодо провідної ролі недосконалості державної фінансової експансії серед причин глобальної кризи 2008 р.: «Світова економічна криза 2008—2009 рр. та її нинішня ескалація — це надмірність не ринку, а держави, безпрецедентне зростання державного споживання, як антипода ринку. Так у 2009 р. державні витрати у країнах зони Євро сягнули 51 % ВВП, і цим усе сказано» [4].

У роботі було обґрунтовно можливості вдосконалення інструментарію дослідження проблем фінансування економічного зростання і розвитку завдяки тлумаченню деяких елементів соціального капіталу як важливих передумов поліпшення відповідності

масштабів і напрямів використання фінансових ресурсів держави потребам населення і завданням суспільного розвитку.

Цікавий приклад дає еволюція фіскальної політики вітчизняної економіки. За більш ніж двадцять років незалежності гостра потреба диференціації податкового навантаження залежно від параметрів господарської діяльності неодноразова підштовхувала різні уряди до спроб запровадити знижені ставки стягнення податків для підприємств, параметри діяльності яких відповідають пріоритетам і завданням різних складових державної економічної політики. Пропорції розподілу виручки і прибутку, що свідчать про високу інвестиційну і інноваційну активність підприємства, його вагомий внесок у забезпечення продуктивної зайнятості населення, участь у доброчинній діяльності тощо намагались використати як підставу для використання знижених ставок оподаткування. Проте результатом спроб запровадження диференційованого оподаткування ставали масові зловживання і безпідставне ухилення від сплати податків. Це явище, як не дивно, поєднувались з настільки бюрократизованими і обтяжливими процедурами доведення підприємствами права на застосування знижених ставок оподаткування, що підприємства, які дійсно були цільовою аудиторією таких заходів здебільшого, були позбавлені доступу до податкових пільг, які широко використовуються в розвинутих країнах.

На наступному етапі проблеми наповнення бюджетів підштовхували до відміни пільг і відмови від політики диференціації ставок оподаткування через її «технічну нездійсненність», хоча, на нашу думку, причина переважання негативних наслідків податкових пільг над позитивними — меншою мірою в недоліках процедур адміністрування податків, а більшою — в дефіциті ресурсів довіри і відповідальності, без мінімально необхідного запасу яких використання такого важливого важеля стимулювання економічного зростання стає для суспільства недосяжним.

Аналогічні приклади можна навести стосовно фінансування витрат державних підприємств, визначення напрямів, масштабів і структури державних інвестицій, регулювання фінансових відносин природних монополій і споживачів їхньої продукції. Саме дефіцит соціального капіталу, довіри й спільного розуміння принципів взаємодії урядових і комерційних структур стає визначальним обмеженням підвищення ефективності державного сектору економіки в широкому розумінні, зумовлює загострення проблеми розриву між потребами населення і декларованими цілями державних програм — з одного боку, та напрямами і принципами розподілу державного фінансування — з іншого.

Державний сектор, значущість якого постійно зростає, стає осередком мінімальної сприйнятливості до інновацій. У ньому формується стала система стимулів і мотивів, формальних і неформальних правил і норм прийняття рішень, способів їх легітимізації та «захисту від можливості упередженого контролю», що зумовлюють все зростаючу автономізацію державних установ. Зростання складності і формалізації процедур обміну інформацією, обґрунтування і узгодження рішень зумовлюють автономізацію державного сектору, його замикання на обслуговування самого себе, а не населення країни. Фінансування багатьох критично важливих сфер суспільного відтворення стикається із обмеженнями, зумовленими навіть не обмеженістю фінансових ресурсів, а неспроможністю суспільства поставити під дієвий контроль цілі та пріоритети їх використання, створити в бюджетній сфері систему стимулів, що узгоджуватиме напрями використання ресурсів, контрольованих державою і потреби суспільства в компенсації «провалів» ринку.

Список літератури

1. Раух Дж.Е., Джеральд М. М., Філіпенко А. Основні проблеми економіки розвитку — К.: Либідь, 2003. — 688 с.
2. Кругман П. Кредо ліберала / П. Кругман. — М.: Європа, 2009. — 329с.
3. Колот А. М., Куліков Г. Т. Поплавська О. М. Дослідження проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС): монографія / А. М.Колот, Г. Т.Куліков, О. М.Поплавська [та ін]; за заг. ред. А.М. Колота, Г.Т. Кулікова. — К.: КНЕУ, 2008. — 274, [6] с.
4. А. Гальчинський. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми // Економіка України. — №5 (606). — Травень 2012 р. — С. 4—17.

УДК 339.972

О. Й. Вінська,

к.е.н., доцент кафедри європейської інтеграції,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасний етап інноваційного розвитку постіндустріальних країн потребує невинного продукування найсучасніших техно-